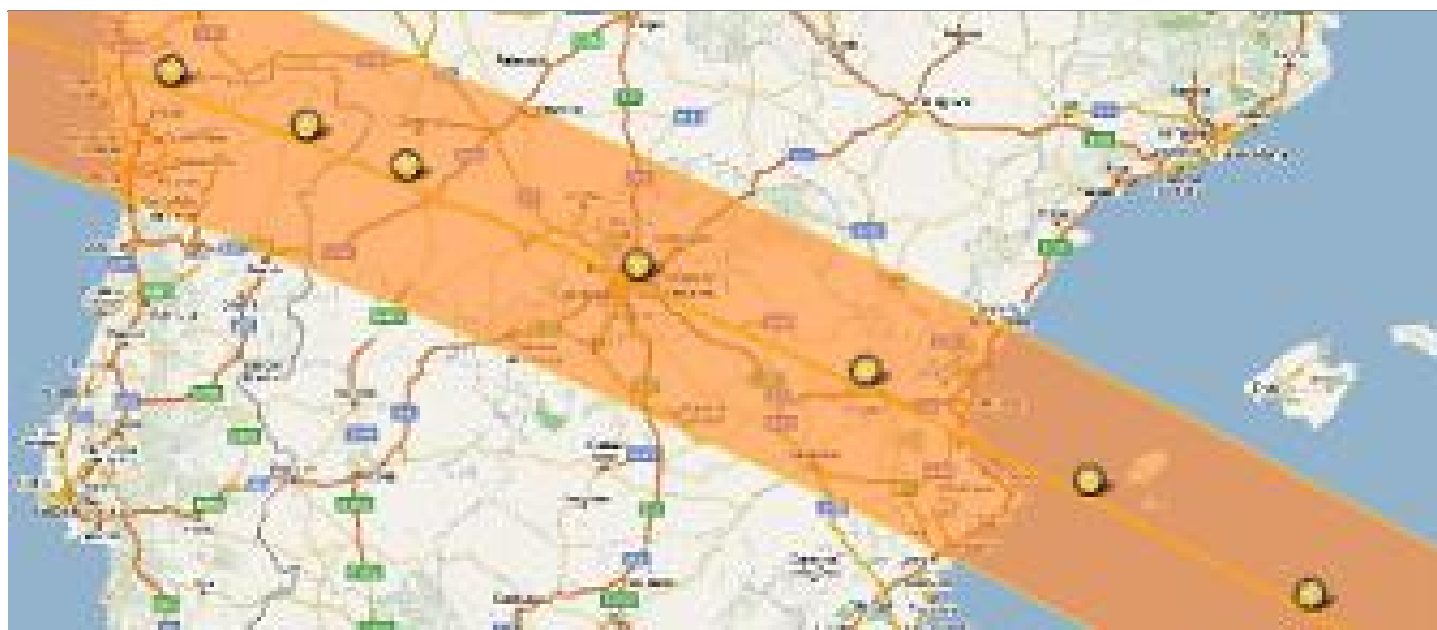

L'eclipsi de sol de «La Celestina»

Autor: Àlex Sendra

Data de publicació: 06-03-2014

Seguint les traces d'un eclipsi de sol que s'esmenta a La Celestina, l'Àlex Sendra creu que és impossible que els fets poguessin passar a Castella i, per contra, situa l'acció de l'obra al regne de València.

Les autoritats en literatura han notat de sempre que La Celestina havia d'haver sigut escrita anys abans del 1499, data de l'edició prínceps de Burgos. En Julio Cejador y Frauca comenta aquestes paraules de Sempronio, que semblen parlar de fets pels voltants de l'any de la creació de l'obra:

“SEMPRONIO: Cada día vemos nouedades e las oymos e las passamos e dexamos atrás. Diminúyelas el tiempo, házelas contingibles. ¿Qué tanto te marauillarías, si dixesen: la tierra tembló o otra semejante cosa, que no oluidases luego? Assí como: elado está el río, el ciego vee ya, muerto es tu padre, vn rayo cayó, ganada es Granada, el Rey entra oy, el turco es vencido, eclipse ay mañana, la puente es lleuada, aquél es ya obispo, a Pedro robaron, Ynés se ahorcó. ¿Qué me dirás, sino que a tres días passados o a la segunda vista, no ay quien dello se marauille? Todo es assí, todo passa desta manera, todo se oluida, todo queda atrás”.

Intentant amb això acotar l'any de creació de l'obra, En Julio Cejador comenta:

“Granada es Granada. Esto indica para Foulché-Delbosc que la Comedia se escribió antes del 1492, en que Granada se ganó y después de 1482, en que comenzó la guerra y aun poco después, acaso el 1483 o 1484, cuando no parecían todavía esperanzas de rendirse la ciudad. Confírmase, según él mismo, con lo del turco es vencido, que lo refiere al sitio de Rodas en 1480; lo de la puente es llevada, que supone es el hundimiento de uno de los arcos de la Alcántara, en Toledo, reparado en 1484; lo del eclipse de sol, que pudiera ser el del 17 de mayo de 1482; lo de aquel es ya obispo, que cree aludir a D. Pedro González de Mendoza, que comenzó a serlo de Toledo en 1482. Realmente a estos hechos parece aludirse, por lo menos, a algunos; pero si todos eran pasados, ¿por qué sólo la toma de Granada no lo

era? Por eso Bonilla saca de aquí que se escribiera esto después de 1492”.

És a dir, l'obra es va escriure abans del 1492. O no. Poguera ser des del 1483, o 84, amb comentaris de fets del 80, 82, etc.

Però com que a aquests acadèmics no te'ls pots deixar sols sense que te la facen, vaig pensar de comprovar l'eclipsi per si de cas. Efectivament, d'aquest eclipsi de sol no pot ser que en facen referència a La Celestina. Primer, perquè va ser un eclipsi de sol anular, bastant menys espectacular que un eclipsi de sol total, i si s'hagués vist a la península Ibèrica, no haguera quedat en la memòria com un fet a recordar uns quants anys. I segon, perquè no es va veure des de la Península.

Estrictament parlant, s'ha de dir que es va veure des de la Península coincidint amb l'ocàs i que la lluna va tancar el disc solar de manera pràcticament tangencial, realment inapreciable.

Com que eclipsis totals de sol observables a prop d'una zona concreta són ben escassos al llarg del temps, vaig buscar quants en van passar per la península Ibèrica en la segona meitat del segle XV. I trobem que se'n van produir només 2: el 16 de març de 1485 i el 29 de juliol de 1478. A més, els dos són totals i no anulars, i, per tant, ben espectaculars i memorables per a la població en general.

A <http://www.calsky.com/cs.cgi> vaig poder comprovar per quines zones van ser visibles les seues ocultacions totals. Pel que fa a l'eclipsi del 16 de març de 1485:

Es va veure a la vesprada, i amb una ocultació total màxima de poc menys de 5 minuts. Va ser un bon eclipsi total de sol, millor que la mitjana.

Pel que fa al del 29 de juliol de 1478, aquest eclipsi va ser encara millor que l'altre. No només la duració màxima de l'ocultació total va ser de més de 5 minuts, sinó que va ser un 29 de juliol, la qual cosa fa molt probable que el cel estiguera ras i, a més, va ocórrer al ple del migdia hora peninsular. Això vol dir que la Península era el millor lloc de tot el planeta per observar l'eclipsi amb el màxim d'espectacularitat, ja que la mida aparent del disc lunar fou més gran respecte a la mida aparent del disc solar que en cap altre lloc de la terra i, per tant, l'ocultació es degué observar millor.

Després d'haver trobat tanta valencianada, fins i tot una possible “castellonada” (allò d'anar a pregar a Déu a “la Madalena”), si ara agafem aquest mapa i li sumem allò que la Melibea podia veure navíos des de la torre de sa casa, i que en eixa mateixa ciutat, son pare, Pleberio, va fabricar naus, no puc evitar de mirar només un costat del mapa i comprovar que el fenomen va poder ser admirat des de les ciutats d'Alacant fins a Castelló, ambdues incloses.

I vull agrair que la censura castellana no haja arribat mai a dominar l'astronomia, ja que molt em temo que si fóra per ells tots els eclipsis de la Península tindrien un recorregut molt semblant al del 5 d'abril del 1437.

Àlex Sendra